

D

Development of Tourism Products for Elderly Group by Local Operators in the Western Region for Enhanced Quality Tourism

Nopporn Chantaranamchoo^{1,*} Phantida Laophuangsak²

Abstract

This research has 3 objectives: 1) to explore the capacity to develop tourism products for elderly group of local operators in the western region; 2) to develop tourism products for elderly group by local operators; and 3) to recommend guidelines for developing tourism products for elderly group by local operators. Research methodology involved 3 stages. Stage 1 was to explore the capacity to develop tourism products by documentary study, in-depth interview, and focus group discussion with 34 key informants. Stage 2 was to develop tourism products using participatory action research with 18 key informants of Muang Petch sugar palm inheriting group, Petchaburi province. Stage 3 was to recommend guidelines for developing tourism products by conducting a learning and exchange meeting with 30 participants. Quantitative analysis included frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. Qualitative analysis employed content analysis, and inductive analysis. Research results revealed the followings. 1. The capacity to develop tourism products comprised creativity in tourism products, organization of tourism activities, provision of tourism services, and marketing promotion of tourism products. Success factors consisted of various aspects, i.e. learning, tourism resources, facilities, external support, and tourism products network. 2. The development of tourism products for elderly group involved the aspects of product size, product benefit, product feature, and product packaging. 3. The guidelines

---

¹ Department of Education Foundations, Faculty of Education, Silpakorn University

² Department of Finance, Faculty of Business Administration, South-East Asia University

* Corresponding author. E-mail: nopporncu@gmail.com

for developing tourism products included 1. Tourism operators should improve facilities and organize health promoting tourism activities while considering safety, including learning promotion, and staff development in providing services to elderly tourists. 2. The community products operators should develop the products focusing on local identity, utilization of community materials, usefulness, production standards, and marketing network. 3. Operating level agencies should coordinate in improving public utility system and facilities, promotion of product development, and marketing promotion so as to promote tourism for elderly people. 4. Policy level agencies should provide a policy concerning tourism operator network, and make a strategic plan in the development of products and marketing for elderly tourism as well as the development of tourism service standards for elderly people.

Keywords: development of tourism products, elderly group, local operators, western region

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก เพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

นพพร จันทรนำ^{1*} พรรณิธิดา เหล่าพวงศักดิ์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก โดยมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 34 คน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มสืบสานตาลเมืองเพชร จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 18 คน ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และด้านเครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว และ

¹ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² สาขาวิชาการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

* Corresponding author. E-mail: nopporncu@gmail.com

การพัฒนาสินค้าที่ระลึก 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านขนาดของผลิตภัณฑ์ ด้านอัตราประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ ด้านรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และด้านบรรจุภัณฑ์ 3. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ 1. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาบุคลากร จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นสุขภาพ ความปลอดภัย ส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ดี 2. ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ชุมชน มีมาตรฐานการผลิต และพัฒนาเครือข่ายทางการตลาด 3. หน่วยงานระดับปฏิบัติควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสนับสนุนการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 4. หน่วยงานระดับนโยบายควรกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดการท่องเที่ยว เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยว และมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการท้องถิ่น ภูมิภาคตะวันตก

บทนำ

นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเป็นนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการตลาด และมีความสำคัญในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีเวลาหลังจากเกษียณ และมีความพร้อมทางด้านการเงิน จึงสามารถใช้เวลาในการเดินทางท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยววัยอื่น ๆ (Kim, Woo, & Uysal, 2015) การท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุจึงเป็นตลาดที่มีศักยภาพอย่างมาก และเป็นโอกาสที่จะยกระดับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุที่มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเพื่อสังคม การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน และการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Beckman, Beckman, & Silverberg, 1999) อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุยังมีความต้องการสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยววัยอื่นๆ (Lord, Després, & Ramadier, 2012)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสินค้าที่ระลึกให้รองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยนำทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอด ให้สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Chantaranamchoo, Rattanapongpinyo, & Ratsanasart, 2014; Pongwiritthon &

Pakvipak, 2015; UNESCO, 2006) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถยกระดับการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

ภูมิภาคตะวันตกมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นจำนวนมาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบกับผู้ประกอบการท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน มาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและศักยภาพของชุมชน งานวิจัยนี้จึงสนใจการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่น ในภูมิภาคตะวันตกเพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและสินค้าที่ระลึก ที่สร้างความสามารถทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น และสามารถยกระดับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

คำถามการวิจัย

ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก เพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัยนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยว 8 จังหวัดในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยว Dickman (1996) เสนอว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นศักยภาพการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวก ความประทับใจ และกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว Chongsathitwatana (2005) อธิบายกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ว่า ประกอบด้วย การสร้างความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การกลั่นกรองและประเมินความคิด การพัฒนาแนวความคิดและการทดสอบแนวความคิด การพัฒนากลยุทธ์การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการทดสอบตลาด

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยว Uysal and Hagan (1993) อธิบายว่า แรงจูงใจที่เป็นปัจจัยผลักดันการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจและความเครียด

จากการทำงาน ความต้องการการพักผ่อนหรือผ่อนคลาย ความชอบส่วนบุคคล และความต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง 2. ปัจจัยด้านสังคมและประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา เชื้อชาติ อาชีพ และความเป็นอยู่ในครอบครัว และ 3. ปัจจัยด้านการตลาด ส่วนปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3.1 ลักษณะจุดหมายปลายทาง ได้แก่ ภูมิอากาศ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ความสวยงามของภูมิประเทศ ประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมสันทนาการ 3.2 ความสะดวกสบายและการเข้าถึงได้ ได้แก่ ระบบการคมนาคมขนส่ง ที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และ 3.3 ภาพลักษณ์ด้านการตลาด ได้แก่ ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว คุณภาพการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน Murphy (2000) เสนอว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น ทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางธรรมชาติ สาธารณูปโภค เหตุการณ์พิเศษ เทศกาล ประเพณีวัฒนธรรม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนที่จะเข้าถึงและพัฒนาทรัพยากรของชุมชนอย่างเหมาะสม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ UNESCO (2006) ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการเดินทางที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริง และมีการเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และยังทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมนั้นขึ้นมา

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ของผู้ประกอบการท้องถิ่น ในภูมิภาคตะวันตก

วิธีวิจัย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่เลือกแบบเจาะจง รวม 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แนวทางการสัมภาษณ์ระดับลึก และแนวทางการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก

วิธีวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มสืบสานตาลเมืองเพชรฯ ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ รวม 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แนวทางการสัมภาษณ์ระดับลึก และแนวทางการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก

วิธีวิจัย การประชุมเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นผู้แทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากสมาคมท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวสูงอายุ ในภูมิภาคตะวันตก รวม 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แนวทางการสนทนากลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้ง 3 ขั้นตอน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสรุปเชิงอุปนัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

1. การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งพัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคนในชุมชน 2) การสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์มาจากศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ 4) การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงอายุแต่ละกลุ่ม 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวร่วมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน 6) การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ และ 7) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยประสานกับผู้ผลิตสินค้าจากภายนอก

2. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพให้แก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ 2) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายของนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ และ 3) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สิ่งใหม่และสร้างประสบการณ์ใหม่

3. การให้บริการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การพัฒนามาตรฐานการให้บริการและพัฒนาบุคลากรด้านการบริการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และ 3) การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการให้บริการ

4. การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การวางแผนการตลาดผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย 2) การวางแผนการส่งเสริมการตลาดที่จะจะไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ 3) การวางแผนการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อการประชาสัมพันธ์ และ 4) การส่งเสริมการตลาดโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

เงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

1. ด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2) การเรียนรู้ในการปฏิบัติงานร่วมกัน 3) การเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งในครอบครัว กลุ่ม และเครือข่ายชุมชน

2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีการสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวใหม่

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย 1) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัย 2) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว โดยมีเครือข่ายความร่วมมือและกลยุทธ์การจัดการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

4. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและกิจการการท่องเที่ยว โดยสนับสนุนทั้งด้านความรู้ บุคลากรการตลาด และงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 2) การสนับสนุนงบประมาณในการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุจากหน่วยงานภายนอก

5. ด้านเครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย เครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือกัน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การจัดหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

2.1 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

จุดที่ 1 สวนตาลลุงถนอม เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาตาลโตนด ได้แก่ กิจกรรมการ

ทำขนมตาล กิจกรรมการทำน้ำตาลโตนด และกิจกรรมการเคี้ยวตาล

จุดที่ 2 วัดถ้ำรงค์ เป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม

จุดที่ 3 บ้านยี่โตนด เป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปผลผลิตจากตาลโตนด ได้แก่ การทำขนมตาล การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใยตาลและเม็ดตาล

จุดที่ 4 กลุ่มสืบสานตาลเมืองเพชรฯ เป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 การพัฒนาสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1) ด้านขนาดของผลิตภัณฑ์ โดยการปรับขนาดของกระเช้าใบตาลให้ใหญ่ขึ้นเพื่อทำเป็นโคมไฟสำหรับการตกแต่งบ้าน

2) ด้านอรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ โดยปรับเปลี่ยนวิธีการตัดใบตาลให้มีขนาดและความยาวสม่ำเสมอ การทำฝาปิด และการลงสีใบตาลเพื่อทำเป็นตะกร้าบรรจุเครื่องหอม

3) ด้านรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ โดยพัฒนาใบตาลเป็นดอกไม้ประดิษฐ์รูปทรงใหม่ ๆ และจัดช่อเป็นแจกันและพวงหรีด

4) ด้านบรรจุภัณฑ์ โดยการพัฒนาลินคำ “ธำ-รงค์-ตาล” และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับสินค้าที่ระลึกจากใบตาลแต่ละประเภท

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

3.1 ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรจัดตั้งอำนวยความสะดวก พัฒนาบุคลากรในการให้บริการ และจัด

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นสุขภาพ ความปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยวสูงอายุ

3.2 ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ชุมชน และมีมาตรฐานการผลิต รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายทางการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

3.3 หน่วยงานระดับปฏิบัติ ควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภค รวมทั้งพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

3.4 หน่วยงานระดับนโยบาย ควรกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดการท่องเที่ยว เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยว และมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย

ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

1. การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสอดคล้องกับ Pongwiritthon and Pakvipak (2015) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีอัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยเหตุนี้ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

2. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Yaiying and Thirawong (2010) ที่ศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ชุมชนต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ วิถีวัฒนธรรม อาชีพการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา งานหัตถกรรม และธรรมชาติ ซึ่งสามารถนำมาจัดทำเป็นกิจกรรมและการสื่อความหมายได้ ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มาจากทรัพยากรของชุมชน จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการท่องเที่ยว

3. การให้บริการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Lord et al. (2012) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุทวีปอเมริกาเหนือ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการปรับตัวของผู้สูงอายุในการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ ด้วยเหตุนี้ การจัดบริการการท่องเที่ยวแก่ผู้สูงอายุ ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป และต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

4. การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Chantararnamchoo et al. (2014) ที่ศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี ประกอบด้วย กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและของที่ระลึก และกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาดโดยร่วมมือกับพันธมิตรภายนอก ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริม

การตลาดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จึงเป็นศักยภาพที่จำเป็นในการสื่อสารข้อมูลทางการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งเส้นทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสินค้าที่ระลึกไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

เงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

1. ด้านการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Pongwiritthon and Pakvipak (2015) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า ต้องสร้างความชำนาญของคนในองค์กรถ่ายทอดพัฒนาทักษะในการทำงานแบ่งปันความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และมีการเรียนรู้การบริหารจัดการ เพื่อกำหนดราคาและการบริหารภายในองค์กรชุมชน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ต้องมีการเรียนรู้ภายในกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทุกขั้นตอน และทำให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Sawangpanapan (2012) ศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นเงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยเหตุนี้ ความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุของผู้ประกอบการท้องถิ่น จะขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรที่สร้างขึ้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่มาจากฐานของชุมชน และสามารถจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างสมดุล

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สอดคล้องกับ Chantaranamchoo et al. (2014) ที่ศึกษา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทาง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ กลยุทธ์ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย รูปแบบ กลยุทธ์การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกลยุทธ์การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและได้รับบริการ การท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ปลอดภัย สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ แหล่งวัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น

4. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับ Sawunyavisuth and Sathatip (2008) ที่ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเพิ่ม ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน พบว่า แนวทางการพัฒนาที่สมาชิกเลือกใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา ผลิตภัณฑ์โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การศึกษาดูงาน และการเชิญวิทยากรมาอบรม ความรู้ และสาธิตวิธีการผลิต ด้วยเหตุนี้ การพัฒนา ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อ สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การ

พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว

5. ด้านเครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Chantaranamchoo et al. (2014) ที่ศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตาม แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ กลยุทธ์การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมทั้งระดับจังหวัดและระดับกลุ่ม กลยุทธ์ การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกลยุทธ์ การปรับปรุงเส้นทางเพื่อความปลอดภัยในการเดินทาง ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงผู้ประกอบการท้องถิ่น เข้า กับเครือข่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวและการสื่อสารการตลาดไปยังนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ ทั้งการสื่อสารทางตรง การประชาสัมพันธ์ การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เพื่อให้มีการยกระดับ การท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากเงื่อนไขความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ สามารถจัดทำเป็น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า การ เรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในครอบครัว การประกอบอาชีพ ของครอบครัว และมีการถ่ายทอดผ่านการฝึกฝนและ การลงมือทำตาม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการ ปฏิบัติร่วมกันในกลุ่มและเครือข่ายภายในชุมชน ทำให้ มีการเชื่อมโยงความคิดและแสวงหาความรู้ใหม่ และ การเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งระดับ

ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ทั้งการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน การเรียนรู้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การเรียนรู้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน

2. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีการสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ ทรัพยากรที่เป็นวัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้าง โดยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว และการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในชุมชน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นอย่างสมดุลและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิจัยพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกทำให้การนำนักท่องเที่ยวสูงอายุเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวรวดเร็ว สะดวกและปลอดภัย ซึ่งภาครัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วมจัดการกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวในรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของผู้ประกอบการท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ

สำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งด้านที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว ผู้นำเที่ยว รวมถึงสินค้าที่ระลึก เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวสูงอายุ ทำให้มีการจ้างงานและการกระจายรายได้แก่คนในชุมชน

4. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ผลการวิจัย พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จะช่วยให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึก และกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งด้านความรู้ บุคลากร การตลาด และงบประมาณ ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท้องถิ่นจึงควรมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ทั้งการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

5. ด้านเครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการท้องถิ่นควรมีการประสานงานกับเครือข่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ทั้งด้านปัจจัยการผลิต ด้านกระบวนการผลิต และด้านการตลาด เพื่อร่วมพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- Beckman, K., Beckman, S., & Silverberg, K. (1999). Investigation into the psychographics of senior nature-based travelers. *Tourism Recreation Research*, 24(1), 13-22.
- Chantaranamchoo, N., Rattanapongpinyo, T., & Ratsanasart, D. (2014). Developing strategies for cultural tourism based on creative economy of four Dvaravati provinces toward ASEAN community. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 34(4), 1-15. (in Thai).
- Chongsathitwatana, P. (2005). *Marketing management: Analysis, strategy and decision*. (7th ed.). Bangkok: Thammasat University. (in Thai).
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text*. (2nd ed.). Sydney: Hodder Education.
- Kim, H., Woo, E., & Uysal, M. (2015). Tourism experience and quality of life among elderly tourists. *Tourism Management*, 46: 465-476.
- Lord, S., Després, C., & Ramadier, T. (2012). When mobility makes sense: A qualitative and longitudinal study of the daily mobility of the elderly. *Journal of Environmental Psychology*, 31(1), 52-61.
- Murphy, P.E. (2000). *Tourism: A community approach*. New York, NY: Methuen.
- Pongwiritthon, R., & Pakvipak, P. 2015. Guidelines for developing community products for a sustainable and creative economy: A case study of Ban Mae Pu-ka, Sankamphang, Chiang Mai. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 35(2), 44-58. (in Thai).
- Sawangpanapan, K. (2012). *Sustainable tourism potential of the Tan Tanod: A case study of Tan Tanod Community, Tham Rong Sub District, Ban Lat District, Phetchaburi Province*. (Unpublished master's thesis). Silpakorn University, Bangkok. (in Thai).
- Sawunyavisuth, B., & Sathatip, P. (2008). *Local product development for community based tourism potential; Bueng Khong Long; Nong Khai*. Khon Kaen: Khon Kaen University. (in Thai).
- UNESCO. (2006). *Discussion report of the planning meeting for 2008 international conference on creative tourism*. Santa Fe, NM: Author.
- Uysal, M., & Hagan, L.A. 1993. Motivations of pleasure travel and tourism. In M. Khan, M. Olsen, & T. Car (Eds.), *Encyclopedia of hospitality and tourism* (pp. 798-810). New York, NY: Van Nostrand Reinhold.
- Yaiying, U., & Thirawong, K. (2010). *Research and development potential tourism resource for supporting agro-tourism in Mlabri community, Rongkwang District, Phrae Province*. Chiang Mai: Maejo University, Chiang Mai. (in Thai).